

- Nooij, A.T.J. de (1990). *Sociale methodiek; Normatieve en beschrijvende methodiek in grondvormen*. Stenfort Kroese Uitgevers, Leiden/Antwerpen.
- SCF. *Veiligheidsvaluatie van additieven*. Glucoseinformatieband 10 (1991) 5, pp.191-195.
- Vlek, C.A.J. (1990). *Beslissen over risico-acceptatie; een psychologisch-beslissende beschouwing over risicodefinities, risicovergelijking en beslissingsregels voor het beoordelen van de aanvaardbaarheid van riskante activiteiten*. Rapport nr. A90/10H. Gezondheidsraad, Den Haag.
- VoVo (1987). *Nederlandse voedingsmiddelen tabel*. 35^e druk, Voorlichtingsbureau voor de voeding, Den Haag.
- Wandel, M. *Consumer concern and behaviour regarding food and health in Norway*. Journal of Consumer Studies and Home Economics (1994)18, pp. 203-215.
- Wernars, K., C.F. van Kreijl, G.J.A. Spijers (1990). *Veiligheid voor de consument van voedingsmiddelen bereid met nieuwe biotechnologische methoden*. Rapportnr 149000001, RIVM, Bilthoven.

Auteurs

Ir. Geerdien M. van der Hijden is recent afgestudeerd in de Huishoud- en Consumentenwetenschappen. Sedert enige tijd is zij werkzaam als budgetconsulente bij het Centraal Budgetterings Instituut, De Veste 10-02, postbus 408, 8200 AK Lelystad, tel. 03200-22728, fax 03200-80767.

Ir. Hedwig Schlötjes is recent afgestudeerd aan de opleiding Voeding van de Mens. Momenteel is zij werkzaam aan het Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn. NIZW, Catharijnesingel 40, postbus 19152, 3501 DD Utrecht, tel: 030-306684, fax: 030-319641.

Ir. Nienke M. Brouwer is universitair docent aan de Landbouww Universiteit, Vakgroep Huishoudstudies, Ritzema Bosweg 32a, 6703 AZ Wageningen, tel. 08370-82573, fax 08370-82593.

Noten

- 1 Bij dit onderzoek is gepoogd om het wetenschappelijk onderzoek waarop Kampelmacher zijn rangorde baseerde boven water te krijgen. Dit is helaas niet gelukt. Zowel de heer Kampelmacher, als zijn oude werkgever, konden ons niet aan het betreffende onderzoek helpen. Een vergelijking tussen beide onderzoeken is hierdoor niet mogelijk geweest.

Boekbespreking

Titel: Levensmiddelenhygiene
Auteurs: G.Ph.M. Becht en G.J.A. Ridderbos
Uitgever: Lemma BV, Utrecht

Gezien het (geschatte) aantal gevallen van voedselinfectie en -vergiftiging in Nederland, blijkt wel dat de levensmiddelenhygiëne continu de aandacht blijft opeisen. Dit geldt zeker voor mensen die bij de productie, bereiding en conservering van levensmiddelen zijn betrokken en in de toekomst betrokken zullen zijn.

In deze zesde, herziene en uitgebreide druk komen in 8 hoofdstukken diverse aspecten van de levensmiddelenhygiëne aan de orde: relatie tussen voeding en gezondheid; algemene levensmiddelenmicrobiologie; besmetting van voedsel; voedselinfectie

ties; voedselvergiftigingen; hygiënebewaking rond de spijslijn; microbiologische controle rond de spijslijn; de mens en zijn gedrag: een bepalende factor bij de hygiënebewaking.

De vermeerdering (groei) van bacteriën en factoren die de groei beïnvloeden worden overzichtelijk beschreven. Een betere term voor de vermeerderingsfase is 'exponentiële fase' en niet 'log-fase'. In deze fase, waarin de vermeerdering exponentieel verloopt, geeft de logaritme van het kiemgetal uitgezet tegen de tijd een rechte lijn, dit is echter geen reden om deze fase de 'log-fase' te noemen. Het gedeelte over conserveermiddelen en conserveermethoden is voor deze druk herschreven en draagt zeker bij aan een beter begrip van de houdbaarheid van diverse levensmiddelen.

De veroorzakers van ziekte bij de mens, overgedragen via voedsel, worden uitputtend behandeld. Het is jammer dat de in de microbiologie gebruikelijke wijze om de officiële bacterie-namen cursief weer te geven, niet is gebruikt.

Speciale aandacht wordt gevraagd voor hygiëne omtrent de bereiding van voedsel in de (groot)keuken. Voor de belangrijkste doelgroep van dit boek (diëtisten, leidinggevend horecapersoneel, voedselbereiders en degenen die hiervoor een opleiding volgen) is dit een waardevolle, zeer praktische bijdrage. Hoewel de basisprincipes van besmettingsroutes, vermeerdering en reductie van micro-organismen gelijk zijn, zullen degenen die meer betrokken zijn bij de industriële bereiding van voedsel zich in dit hoofdstuk niet zo kunnen vinden.

Onevenredig veel aandacht wordt besteed aan de microbiologische controle rond de spijslijn. In de praktijk zal zo'n onderzoek worden uitgevoerd door personen met laboratoriumervaring. Een overzicht van in de microbiologie gebruikte methoden kan interessant zijn voor een voedselbereider, maar in dit hoofdstuk worden sommige punten wel erg gedetailleerd beschreven. In het korte bestek van één hoofdstuk in een boek kan aan de lezer nooit voldoende informatie worden gegeven om de microbiologische controle zelf uit te voeren, hiervoor is minstens het volgen van een practicum nodig. Dit hoofdstuk schiet daarom zijn doel voorbij.

Het boek sluit af met een aantal bijlagen, waarin instanties worden genoemd die zich bezig houden met voorlichting en advies, met onderzoek van levensmiddelen en hygiënecontrole, en leveranciers van microbiologische producten. Dit is een zeer praktische handreiking aan allen die betrokken zijn bij de voedselbereiding en op het gebied van microbiologische veiligheid en hygiëne vragen of problemen hebben.

Dit boek geeft een goed systematisch overzicht van de diverse aspecten van de levensmiddelenhygiëne en is daarom een uitstekend handboek voor allen die bij de bereiding van voedsel betrokken zijn.

Jacora de Wit, vakgroep Levensmiddelentechnologie, sectie Levensmiddelenchemie en -microbiologie, Landbouwwuniversiteit Wageningen.

Titel: Geld en gezin; financiële en emotionele relaties tussen gezinsleden
Auter: Ali de Regt
Uitgever: Boom, Amsterdam

De Regt begint dit boek met te stellen dat er in de naoorlogse (gezins)sociologie weinig aandacht geweest is voor het feit dat gezinnen economische eenheden zijn. Als gevolg van de sterke emotionalisering van de verhoudingen tussen verwanten bleven hun financiële betrekkingen buiten beeld. De Regt bestudeert de veranderingen die er in deze eeuw zijn opgetreden in de materiële bindingen tussen verwanten en de gevolgen daarvan voor de emotionele relaties tegen de achtergrond van de zich ontwikkelende verzorgingsstaat. Haar onderzoek is grotendeels gebaseerd op een breed scala van historische bronnen. Het eerste thema dat de auteur aansnijdt zijn de veranderingen in de financiële relaties tussen volwassen kinderen en hun bejaarde ouders. De Regt beschrijft in hoofdstuk twee hoe de onderhoudsplicht tot een steeds kleinere groep verwanten werd beperkt. Hoofdstuk drie bestudeert hoe de toenemende economische zelfstandigheid van kinderen tot uiting kwam in de verschuiving van hun bijdrage aan het gezinsinkomen: van het afgeven van het hele loon, via het betalen van kostgeld naar de huidige situatie waarin bijverdienende scholieren een groot deel van hun inkomsten voor eigen gebruik kunnen aanwenden. In de hoofdstukken vier en vijf wordt besproken hoe studerende jongeren er in de naoorlogse jaren weliswaar in zijn geslaagd hun recht op economische zelfstandigheid erkend te krijgen. Als gevolg echter van het systeem van studiefinanciering werden ze slechts ten dele onafhankelijk van hun ouders. In hoofdstuk zes constateert De Regt een versteviging van de erfrechtelijke betrekkingen van de huwelijkspartners, ten koste van de positie van de kinderen. Hoofdstuk zeven handelt over het beheer, de verdeling en de betekenis van geld in paarrelaties. Dit laatste hoofdstuk, gebaseerd op een klein survey is het zwakste hoofdstuk uit dit boek. Jammergenoeg levert het niet veel meer op dan de constatering dat er op dit terrein nog veel onderzoek te doen valt. Voor het overige wordt dit boek gekenmerkt door een aangenaam evenwicht tussen beschrijvend historisch detail en zorgvuldige analyse die karakteristiek is voor de Amsterdamse sociologiebeoefening. Wie dacht dat geld typisch een onderwerp is voor economen, wordt door Ali de Regt op overtuigende wijze uit de droom geholpen. Zowel voor sociologen als voor economen vormt dit boek een rijke inspiratiebron voor onderzoek naar het thema geld en gevoel.

Saskia Zwart.*

* Dr. ir. S.I. Zwart maakt deel uit van de Vakgroep Huishoudstudies, Landbouwniversiteit Wageningen, postbus 8060, 6700 DA Wageningen.